

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Karel Teige

Doplňky a nové zprávy k dějinám věd matematických v Čechách

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 22 (1893), No. 4, 244--246

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/123354>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1893

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Doplňky a nové zprávy k dějinám věd mathematických v Čechách.

Podává

Dr. Karel Teige v Praze.

1. Rytíř Zdeněk.

Vedle neznámého prvního pokračovatele kroniky Kosmovy, který vším právem se uvádí, jako nejstarší pěstitel hvězdářství v Čechách znamenati sluší v oboru tomto z počátku XIV. století rytíře Zdeňka z Vysočan, astrologa a lékaře krále Jana, který (Regesta III. č. 1074.) r. 1325. koupil dvůr ve Vysočanech. Roku 1351. nepřežil, neboť v Hammerschmidově spise „Prodromus gloriae Pragenae“ (str. 231) uvádí se z roku toho listina vyznačující hranice farního okršku nově založeného kostela sv. Štěpána, v níž se praví: „Linea . . . a domo domini Pesconis militis de Wyssoczan, nati quondam magistri Sdenconis astrologi, usque ad portam S. Ioannis“. Z této zprávy se také dovídáme, že byl mistrem, při čemž ovšem nejisto, zda theologie neb umění svobodných.

2. Jan Šindel.

Nejslavnějším hvězdářem a matematikem českým na rozhraní XIV. a XV. věku byl Jan Šindel, který také uvádí se pod jmenem Joannes de Praga aneb Joannes Andreae. O vřelosti jeho svědčí celá řada současných zpráv domácích i dvě skvělá svědectví cizí a to vlašského astronoma Jana Blanchia a Aeneáše Sylvia, pozdějšího papeže Pia II. Leč o životě Šindelově jen málo dosud jest známo. Že by se byl narodil v Králově Hradci, jak obyčejně se uvádí, ničím není doloženo; naopak stálý jeho přívlstek „de Praga“ spíše poukazuje k tomu, že snad zrozen byl v Praze. Neznámo až dosud bylo, že r. 1397. stal se subdiakonem a roku následujícího knězem pod jménem Joannes Andreae de Praga (Liber ordinationum v kapit. knihovně str. 21. a 28.). Monumenta hist. universitatis Pragensis I. k tomu dále dodávají, že r. 1395. za děkana Jana z Monsterbergu stal se bakalářem a r. 1399. za děkana Daniela z Prahy magistrem svobodných umění. V městských knihách, chovaných u desk zemských, nalézají se několikrát zpráva o kupních smlouvách Šindelových.

vých. Tak r. 1415. „Johannes Andree, magister in artibus, emit pro se et heredibus suis vineam erga Petrum de Luthomeritz pro quindecim sex. gr., que sita est ex opposito monasterii Brewnowiensis inter vineam ipsius magistri Johannis ex una et Tyburcii, Rakonis filii, parte ex altera“ (Miscelanea XXX. fol. 34). R. 1412: „Hynco de Zwoykowa, civis Minoris civitatis Pragensis, emit vineam erga magistrum Johannem Andree pro 140 sex. gr., que vinea sita est in monte Petrino inter vineas Michaelis Pernyczkonis ex una et Tiburcii ibidem de Minori civitate Pragensi parte ex altera.“ [Miscelanea XXX. fol. 309]. A konečně r. 1414: „Petrus de Mezerzicz resignavit atque condescendendo dat et resignat Johanni Andree, baccalario in artibus, sex sexag. gr. pr. census annui et perpetui, quas habuit super vinea olim Wenceslai Lauterbach alias de Falcibus, vitrici dicti Johannis, que sita est in monte Petrino inter vineas Cartusienses ex una et olim Fritzkonis Newengruner parte ex altera supra vineam Jacobi de Minori civitate Pragensi.“ (Miscelanea XXXIV. fol. 31.). V l. 1420—1436 Šindel byl pražským kanovníkem. Dle Rufferovy „Historie Vyšehradské“ Šindel žil ještě r. 1448, ale r. 1459. byl již mrtev, neboť ve zmíněných Miscelaneích XXVII F. 105. čte se roku toho: „Mathias pincerna emit pro se, Johanna conthorori sua, heredibus et successoribus suis domum in parochia St. Nicolai inter domos Wenceslai Chrast de una et aream desertam olim magistri Schindel ex parte altera“. Jako děkan kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě pronajal právem purkrechtním roku 1446. v sobotu den sv. Jiří dvůr kapitulní v Hodkovičkách. (Miscelanea XIV. fol. P. 18—19.)

Oproti zprávě prof. Smolíka (Mathematikové v Čechách str. 16), že žádné z astronomických jeho děl nám se nedochovalo, mohu uvést, že našel jsem v rukopisech bibliotheky mnichovské astronomický traktát Šindelův a sice ve dvou opisech, jen nepatrně od sebe se lišících. Jeden z nich jest v latinském kodexu velkého kvartu čís. 56., psaném okolo roku 1440 v Solnohradě (na stránce 197—207), druhý v osmerkovém kodexu čís. 14.783, pocházejícím z bývalé Emeranské knihovny v Řezně (na stránce 495—504). Nadpis Šindelova díla zní: „Tractatus de quantitate trium solidorum (sc. corporum: slunce, země a měsíce) magistri Schindel, compilatus anno 1420.“ Druhý

opis dodává ještě: „secundum summam Ptolomei in Almagesto“ a to zcela případně, poněvadž celá práce i co do textu i co do vyobrazení věrně se drží veledíla Ptolomaeova. Přece ale rukopisy ty, poněvadž velice obsažně ve 4 kapitolách jednají o vzdálenosti a rozměrech slunce, země a měsíce, jsou pro dějiny české vědy nesmírně důležité. Bližší zprávu o díle samém s obšírnějším životopisem Šindelovým podám veřejnosti později.

Nezajímava snad nebude ku konci ještě poznámka, že v registrech komorního soudu chovaných v musejním archivu (Registra k svědomí Lvová z r. 1537—46 sign. 6 G. fol. k 5.) mluví se ve při mezi Markem Hrodkem a Janem Karáskem, měšťany z Králové Hradce, také mnoho o proroctvích mistra Šindela. Tak na př. vypovídal svědek Zikmund: „To jsem svědom, když jsem býval v domě u Lukáše Sušického, co se dotýče proroctví mistra Šindela, že by v tom domě mělo čtěno býti, že jsem já to nikdy neslyšel ani neviděl.“ A podobně i jiní svědkové ve při té o proroctví mistra Šindela se zmiňují!

Věstník literární.

A. Hlídka programů.

Výroční zpráva e. k. státního vyššího gymnasia v Litomyšli za školní rok 1892. *Výsledky meteorologického pozorování v Litomyšli.* (Pokračování.) Pozoroval a sestavil prof. *Em. Bárta.*

K výsledkům pozorování o teplotě a tlaku atmosferickém (viz Časopis r. 1892. č. 2.) připojuje p. spisovatel výsledky pozorování vlhkosti vzduchu jak absolutní tak relativní, srážek vodních par ve vzduchu, zvláště mlhy a oblaků v četných přehledných tabulkách pro 7 hod. ranní, pro 1 hod. odpolední, 9 hod. večerní a pro celý den za dobu od r. 1881—90. Mimo to doplňuje p. spisovatel výsledky svých pozorování krátkými úvahami o vlhkosti vzdušné a srážkách vodních a udává též extremy, aby se poznala výstřednost těchto úkazů. Dle výsledků pozorovatelových jest průměrné napjetí vodních par v Litomyšli za celý rok 7·2, v lednu 3·7, v červenci 11·9 *mm*; největší napjetí 20·5 *mm* bylo pozorováno 21. července r. 1886, nejmenší 0·8 *mm* 18. února r. 1887. Průměrné procento relativní vlhkosti